

บทที่ 4

การศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยและเกาหลี

จากการศึกษาในบทที่ 2 และบทที่ 3 ผู้วิจัยศึกษาวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ *กฤษณาสอนน้องคำฉันท์* และ *สุภาวดีสอนสตรี* กับวรรณกรรมคำสอนสตรีของเกาหลี 2 เรื่อง ได้แก่ *แนฮุน*(내훈|คำสอนสตรี) และ *เกเนียชอ*(계녀서|ตำราสอนกุลธิดา) โดยศึกษาที่มาของเรื่อง ลักษณะคำประพันธ์ และเนื้อหาของคำสอนของวรรณกรรมทั้ง 4 เรื่อง ดังการสรุปความต่อไปนี้

ชื่อเรื่อง	ผู้แต่ง	สมัยแต่ง	เนื้อหา
<i>กฤษณาสอนน้องคำฉันท์</i>	สมเด็จพระมหาสมณเจ้า ฯ (ชาย)	รัชกาลที่ 3	-คำสอนสำหรับผู้หญิงชนชั้นสูง -พี่สาวสอนน้องสาว -คำสอนสำหรับหญิงครองเรือน
<i>สุภาวดีสอนสตรี</i>	สุนทรภู่ (ชาย)	รัชกาลที่ 3	-คำสอนสำหรับผู้หญิงทั่วไป -สอนทุกด้าน
<i>แนฮุน</i> (คำสอนสตรี)	พระราชินีโซเฮ (หญิง)	ค.ศ.1475	-คำสอนสำหรับผู้หญิงทั่วไป -เน้นคุณธรรมและจริยธรรม
<i>เกเนียชอ</i> (ตำราสอนกุลธิดา)	ชง ซ็ ยอล (ชาย)	คริสต์ ศตวรรษที่ 17	-พ้อสอนลูกสาวที่กำลังจะแต่งงาน -คำสอนสำหรับหญิงครองเรือน

4.1 รูปแบบและเนื้อหา

ในบทนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาเปรียบเทียบวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยกับวรรณกรรมคำสอนสตรีของเกาหลี ซึ่งมีจุดมุ่งหมายของการแต่งเดียวกัน โดยจะศึกษาเปรียบเทียบว่า รูปแบบและเนื้อหาคล้ายคลึงกัน หรือแตกต่างกันหรือไม่ และอย่างไร

ใครสอน : ทศนคติของผู้ชายที่มีต่อผู้หญิง

สิ่งที่น่าสังเกตคือผู้แต่งวรรณกรรมคำสอนสตรีส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย ผู้ทรงพระนิพนธ์ *กฤษณาอาสน์น้องคำฉันท์* ตลอดจนผู้ประพันธ์ *สุภาวดีสอนสตรี* และ *เกษียชอ* ล้วนเป็นผู้ชาย ส่วนเรื่อง *แสนุ* แม้ว่าผู้ทรงพระราชนิพนธ์จะเป็นผู้หญิง คือพระราชินีไซเฮ แต่พระองค์ไม่ได้ทรงพระราชนิพนธ์ด้วยพระองค์เอง โดยทรงเรียบเรียงจากวรรณกรรมคำสอนอื่น ๆ 4 เล่ม ได้แก่ *ไซฮัก* *ยอลเนีย* *ยอลโกว* และ *เมียงกัม* ซึ่งพระองค์ก็ทรงกล่าวไว้ในคำนำของวรรณกรรมเรื่องนี้ว่า หนังสือ 4 เล่มที่ทรงนำมาใช้นั้น เป็นผลงานของผู้เขียนชายทั้งสิ้น เพราะฉะนั้น แม้เรื่อง *แสนุ* จะมีผู้ทรงพระราชนิพนธ์เป็นผู้หญิง แต่ก็สะท้อนความคาคาหมายของผู้ชายที่มีต่อสตรี การที่ผู้เขียนวรรณกรรมคำสอนสตรีมักจะเป็นผู้ชายนั้นแสดงให้เห็นว่าวรรณกรรมคำสอนสตรีเป็นตัวแทนของทศนคติของผู้ชายที่มีต่อผู้หญิงอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ สังคมสมัยนั้น ทั้งสังคมไทยและสังคมเกาหลีเป็นสังคมที่ผู้ชายเป็นผู้นำและผู้ชายเป็นใหญ่ (Patriarchal Family) มาโดยตลอดตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงสมัยก่อนได้รับอิทธิพลจากตะวันตก ทั้งนี้ค่านิยมดังกล่าวก็ยังคงมีอยู่ในสังคมปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ผู้ชายมีสถานะสูงกว่าผู้หญิงในทุก ๆ ด้าน ส่วนมากผู้หญิงมีแต่ภาระหน้าที่แต่ปราศจากสิทธิ สถานะที่ผู้ชายเป็นใหญ่และค่านิยมยกย่องผู้ชายทำให้ผู้ชายกำหนดขนบธรรมเนียมและค่านิยมหลายประการขึ้น เพื่อให้ผู้หญิงอยู่ในกรอบที่ตนต้องการ โดยเฉพาะจารีตประเพณีในเรื่องเพศผ่านทางกฎหมายและวรรณกรรมคำสอนต่าง ๆ เช่น *กฤษณาอาสน์น้องคำฉันท์* และ *สุภาวดีสอนสตรี* คำสอนเหล่านี้ต่างก็ร้อยรัดสตรีให้ตรึงแน่นอยู่กับขอบเขตที่จำกัดมาหลายชั่วอายุคน¹

สรุปได้ว่า วรรณกรรมคำสอนสตรีเป็น “คำสอนสำหรับผู้หญิงเพื่อผู้ชาย” ซึ่งเขียนโดยผู้ชายด้วยทศนคติของผู้ชายอย่างแท้จริง

สอนใคร : คำสอนสำหรับผู้หญิงโดยตรง

คำสอนสำหรับสตรีชั้นสูง กับ คำสอนสำหรับสตรีโดยทั่วไป : ทั้งสังคมไทยและสังคมเกาหลีเป็นสังคมที่มีชนชั้น ดังนั้นคำสอนสตรีจึงต้องมีการสอนสำหรับสตรีชั้นสูง

¹ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, “ตัวละครหญิงในวรรณคดีไทยสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น(พ.ศ.1983-2394)” (วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 73

และสตรีโดยทั่วไป กล่าวคือ *กฤษณาสอนน้องคำฉันท์* มุ่งสอนหญิงที่อยู่ในฐานะพระมเหสีอย่าง นางกฤษณาและนางจिरประภา และ *เกเนี่ยชอ* มุ่งสอนหญิงชนชั้นสูง ส่วน *สุภาวศิตสอนสตรี* และ *แนฮุน* จะสอนสตรีโดยทั่วไป แต่กระนั้น เนื้อหาคำสอนสำหรับสตรีทั้ง 4 เรื่อง ก็สามารถใช้สอน สตรีโดยทั่วไปได้เช่นเดียวกัน ไม่ได้แบ่งแยกอย่างชัดเจนว่าเป็นสตรีในชนชั้นใดโดยเฉพาะ

คำสอนสำหรับหญิงโสด กับ คำสอนสำหรับหญิงครองเรือน : นอกจากการแบ่ง คำสอนสตรีในลักษณะที่เป็นคำสอนสำหรับสตรีชนชั้นสูงและคำสอนสำหรับสตรีโดยทั่วไปแล้ว คำ สอนสำหรับสตรียังแบ่งการสอนออกเป็นคำสอนสำหรับหญิงโสด และ คำสอนสำหรับหญิงครอง เรือน กล่าวคือ *กฤษณาสอนน้องคำฉันท์* และ *เกเนี่ยชอ* มุ่งสอนสตรีที่ครองเรือนโดยเฉพาะ ส่วน *สุภาวศิตสอนสตรี* และ *แนฮุน* จะสอนทั้งหญิงโสดและหญิงครองเรือน แต่เมื่อเปรียบเทียบ *สุภาวศิต สอนสตรี* กับ *แนฮุน* แล้ว *สุภาวศิตสอนสตรี* จะมีเนื้อหามุ่งเน้นการสอนหญิงโสดมากกว่าหญิงครอง เรือน ส่วน *แนฮุน* จะมีเนื้อหามุ่งเน้นการสอนหญิงครองเรือนมากกว่าหญิงโสด

อย่างไรก็ตาม คำสอนสำหรับสตรีทั้ง 4 เรื่องดังกล่าว มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญ เหมือนกัน คือมุ่งสอนผู้หญิงเพื่อเตรียมตัวเป็นภรรยาที่ดีในอนาคต เนื่องจากค่านิยมของทั้งสังคม ไทยและสังคมเกาหลีโบราณต่างก็ประเมินคุณค่าของผู้หญิงว่าขึ้นอยู่กับการทำงาน กล่าวคือผู้ หญิงที่สมบูรณ์คือผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว

สอนอะไร : ความคาดหวังของสังคมที่มีต่อสตรี

เนื่องจากวรรณกรรมคำสอนสตรีมีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังสตรีว่าควรมี คุณลักษณะอย่างไร โดยขึ้นอยู่กับแนวคิดของสังคมในสมัยนั้น ซึ่งสังคมไทยกับสังคมเกาหลีก็มี ทัศนคติหรือค่านิยมเกี่ยวกับผู้หญิงคล้ายคลึงกัน วรรณกรรมคำสอนสตรีทั้งไทยและเกาหลีจึงสอน สตรีในหลาย ๆ เรื่องเหมือนกัน กล่าวคือ ให้รักษาพรหมจรรย์จนถึงวันแต่งงานเพื่อสามีในอนาคต รักษาพลสงวนตัว ระมัดระวังกิริยามารยาท รู้จักกตัญญูต่อบิดามารดา และจงรักภักดีต่อสามีเพียง ผู้เดียวและปรนนิบัติสามีให้ดี

คำสอนในวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยที่สอนสำหรับสาวโสด สอนเรื่องการ ครองตนและการเลือกคู่ครอง สำหรับผู้หญิงที่ครองเรือนแล้ว สอนคุณสมบัติและหน้าที่ของผู้ หญิงในฐานะที่เป็นภรรยา คำสอนส่วนใหญ่เป็นคำสอนเกี่ยวกับเรื่องรักษานวลสงวนตัว กิริยา

มารยาท และหน้าที่ของผู้หญิงในฐานะที่เป็นภรรยาและแม่ศรีเรือน นอกเหนือจากนี้ยังมีคำสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อบิดามารดา แต่ไม่มีคำสอนเกี่ยวกับหน้าที่ของลูกสะใภ้และมารดาเลย

ส่วนคำสอนในวรรณกรรมคำสอนสตรีของเกาหลีเน้นเรื่องหน้าที่ของลูกสะใภ้ในครอบครัวและบทบาทของสตรีในฐานะที่เป็นมารดาเท่า ๆ กับหน้าที่ของภรรยา แต่อย่างไรก็ตามหน้าที่ของสตรีที่สำคัญที่สุดคือหน้าที่ของภรรยา สตรีในวรรณกรรมคำสอนสตรีถูกอบรมให้ทำหน้าที่หลายบทบาทในขณะเดียวกัน คือ ภรรยา แม่ศรีเรือน ลูกสะใภ้ และมารดา ยิ่งไปกว่านั้นยังต้องทำให้ดีไม่มีที่ติอีกด้วย

หากพิจารณาอย่างละเอียดแล้ว สังคมเกาหลีเป็นสังคมที่ยึดถือลัทธิขงจื้ออย่างเข้มงวดมาก การไปมาหาสู่ระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงถูกกีดกันตั้งแต่เด็กโดยกฎแห่งชายกับหญิง (内外法) และหลักจริยธรรมของลัทธิขงจื้อหลายอย่าง ผู้ชายและผู้หญิงจึงแทบไม่มีโอกาสได้พบกัน ดังนั้น จึงไม่มีคำสอนสำหรับสตรีว่าด้วยการเลือกคู่ จะมีก็แต่คำสอนเกี่ยวกับวิธีการเลือกคู่ให้ลูกสำหรับพ่อแม่เท่านั้น นอกจากนี้ วรรณกรรมคำสอนสตรีของเกาหลียังสอนให้รู้จักความแตกต่างระหว่างผู้ชายกับผู้หญิง และสอนสตรีที่แต่งงานแล้วให้ทำหน้าที่ของลูกสะใภ้ ภรรยา มารดา และแม่ศรีเรือนอย่างสมบูรณ์ ส่วนคำสอนเกี่ยวกับการวางตัวและกิริยามารยาท ก็สอนให้อยู่ห่างกับผู้ชาย ไม่ให้พบกันสองต่อสอง

ส่วนคำสอนของไทยในวรรณกรรมคำสอนสตรี แสดงให้เห็นว่าสตรีไทยมีโอกาสคบหรือคุยกับผู้ชายมากพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสังคมไทยไม่มีการห้ามเข้าออกบ้านของสตรีและการกำหนดอาณาเขตสำหรับผู้หญิง สตรีจึงมีอิสรภาพในการวางตัว สำหรับธรรมเนียมการแต่งงาน ทั้งสองประเทศมีประเพณีคลุมถุงชนเหมือนกัน แต่ผู้หญิงไทยมีอิสระเสรีในการออกนอกบ้าน ทำให้มีโอกาสที่จะคบกับผู้ชายอย่างอิสระ ดังนั้น คำสอนของสตรีไทยจึงมีเนื้อหาที่สอนเกี่ยวกับการให้ผู้หญิงรักษาวลสงวนตัว เพราะเกรงเรื่องการทองไม่มีพ่อ และการหนีตามกันไป

เหตุใดจึงประพันธ์ในสมัยนั้น

จากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา การสั่งสอนประชาชนด้วยวรรณกรรมปรากฏมาเป็นเวลานานแล้ว ไม่ว่าจะเป็นวรรณกรรมศาสนา วรรณกรรมคำสอน หรือ วรรณกรรมประเภทอื่น ๆ ทั้งนี้อาจจะเป็นการสอนทางตรงหรือทางอ้อม โดยเหตุที่ทำให้เกิดวรรณกรรมคำสอนสำหรับผู้

หญิงโดยเฉพาะนั้น ผู้เขียนที่ได้กล่าวถึงเจตนาไว้ในเนื้อหาของวรรณกรรมคำสอนสตรีซึ่งสะท้อน
ค่านิยมของสังคมสมัยนั้นที่มีต่อผู้หญิงดังนี้

ใน สุภาวชิตสอนสตรี ผู้เขียนกล่าวไว้ว่า

สุภาวชิตซึ่งประดิษฐ์มาไว้ ใช้จะแก่งแย่งคำมาร่ำพัน จะรำไปสักเท่าไรก็ไม่หมด อุตสาห์ตรองตรีตรีก็นึกจำเนียร พอเป็นเรื่องสำหรับดับทุกข์โทษ เป็นตำรับแบบฉบับไว้ยัดยาว ข้อไหนชั่วแล้วอย่ามัวไปขึ้นทำ เก็บประกอบเอาแต่ชอบในเรื่องความ อย่าฟังเปล่าเอาแต่กลอนสุนทรเพราะ ไว้เป็นแบบสอนตนพันราศี ให้สุชีศรีเมืองเลื่องลือฟุ้ง เป็นที่ชื่นช่นอย่างนางสีดา	ล้วนแต่มีเยี่ยงอย่างดั่งเสกสรร คนทุกวันนี้ก็อย่างนี้มีอาภัพกรรม ชี้ก็จกเจ็ดเหน็ดเหนื่อยเมื่อมือเขียน ตั้งความเพียรผูกข้อต่อเรื่องราว เป็นประโยชน์แก่สตรีที่สอยสาว ในเรื่องราวสุภาวชิตลิขิตความ จงจดจำบุญบาปอย่าหยาบหยาม ประพฤติตามห้ามใจเสียให้ดี จงพิเคราะห์คำเลิศประเสริฐศรี กันบัดสี่คำก่อนคนนินทา หอมจรวงกลิ่นกล้วยทั่วทิศา ในได้หล้าหมายประคองตัวน้องเอย (สุภาวชิตสอนสตรี, หน้า 575)
--	---

ส่วนใน เกเนี่ยซอ ผู้เขียนกล่าวไว้ว่า

แม้ว่าการอบรมสั่งสอนกิริยามารยาทของผู้หญิง มิใช่หน้าที่ของพ่อ แต่เมื่อลูก
เติบโต และจะแต่งงานกับผู้ชายในตระกูลสูง พ่อจึงเขียนบทนี้ให้ลูกด้วยความ
ห่วงใย แม้ว่าคำพูดของคนแก่อย่างพ่อจะไม่สละสลวย แต่ก็อย่าคิดว่าไม่
ละเอียด จงตั้งใจปฏิบัติตาม ... ลูกยังไม่ได้เติบโตเต็มที่ แต่จะแต่งงานไป
พ่อไม่สามารถสอนลูกโดยให้อยู่ใกล้ๆ พ่อได้จนแก่เฒ่า เมื่อต้องส่งลูกไปอยู่บ้าน
อื่น จึงกลัวใจว่า ลูกจะวางตัวไม่ถูกในเรื่องต่างๆได้ ด้วยเหตุนี้ พ่อรู้สึกอึดอัด
และห่วงใย จึงอุตสาหะใช้ความคิดต่างๆสั่งสอน จงจดจำให้มั่น

(เกเนี่ยซอ, หน้า 199-226)

นอกจากนั้น สภาพสังคมก็เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เกิดวรรณกรรมคำสอนสตรีเพราะวรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะวรรณกรรมประเภทคำสอนนั้นมักจะสะท้อนค่านิยมของสังคมอย่างชัดเจน

ถ้าหากจะพิจารณาลักษณะเด่นของสังคม *สุภาพสตรี* นับได้ว่าเป็นเรื่องที่โดดเด่นกว่าวรรณกรรมคำสอนแนวเดียวกันที่ผ่านมา และเห็นได้ชัดว่าสนองตอบต่อสภาพชีวิตของคนทั่วไปในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นอย่างแท้จริง ส่วน *กฤษณา* สอนน้องคำฉันท์เป็นวรรณกรรมของชนชั้นสูงโดยแท้ เพราะมุ่งจะให้บทเรียนความประพฤติแก่หญิงในสภาพสังคมชนชั้นสูง กล่าวคือ ไม่มุ่งหวังบทบาทอื่นใดของผู้หญิงเลย นอกจากบทบาทของผู้หญิงในฐานะภรรยา จึงมุ่งสอนแต่การปรนนิบัติสามี และสอนให้ผู้หญิงมีความเคารพต่อสามีอย่างสูง

ผู้หญิงใน *สุภาพสตรี* จึงค่อนข้างมีวิญญานอิสระของตนมากกว่าผู้หญิงใน *กฤษณา* สอนน้องคำฉันท์ ทั้งนี้เพราะวรรณกรรมของสุนทรภู่จะสั่งสอนหญิงจากครอบครัวคนทั่วไปมากกว่า และเน้นความประพฤติของหญิงสาวมากกว่าหญิงที่แต่งงานแล้ว เพราะปัญหาของสังคมคนทั่วไปสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเกิดจากความขัดแย้ง (contradiction) ของชีวิตอิสระกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ คำสอนประมาณร้อยละ 60 จึงเกี่ยวกับการให้หญิงรักษานวลสงวนตัว ด้วยเกรงการทอ้งไม่มีพ่อและการหนีตามกันไป ส่วนคำสอนเกี่ยวกับมารยาท มีอยู่เพียงประมาณร้อยละ 40 เท่านั้น²

นอกจากนี้ ในสมัยรัตนโกสินทร์มีการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างที่ส่งผลกระทบต่อการจัดระเบียบของสังคมไทย การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการค้ากับต่างประเทศโดยเรือสำเภา ซึ่งสร้างความมั่งคั่งร่ำรวยให้แก่ชนชั้นสูงในสังคมไทย คือ กษัตริย์ เจ้านาย ขุนนาง และชาวจีนที่เข้ามาค้าขายและแทรกซึมเข้ากับระบบศักดินาโดยการรับราชการมีบรรดาศักดิ์ หรือสมรสกับบุตรสาวของชนชั้นนำในระบบศักดินา วรรณคดีคำสอนผู้หญิงหลายเล่มในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเป็นผลงานของกวีสามัญชนและมีจุดมุ่งหมายที่จะสอนผู้หญิงทั่วไป แต่ได้อิงแบบอย่างของหญิงชั้นสูง เพราะแนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงในอุดมคติเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวคิดในพุทธศาสนาอยู่แล้วอย่างหนึ่ง กับขนบธรรมเนียมของสังคมไทยที่ยอมรับและยกย่องชนชั้นสูงโดยเฉพาะเจ้านายและขุนนางอีกอย่างหนึ่ง ดังนั้น มีข้อที่น่าสังเกตว่า นอกจากสถานะของตัวละครหญิงในวรรณกรรมคำสอนในสมัยรัตนโกสินทร์

² นิธิ เอียวศรีวงศ์, *ปากไก่และใบเรือ* (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, 2538), หน้า 343-344.

ตอนต้นส่วนใหญ่จะเป็นเพียงหญิงสามัญแล้ว คำสอนบางเรื่องจึงไม่เพียงกล่าวถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศ แต่ยังคงกล่าวถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชนชั้นของบุคคลในสังคมด้วย สุภาชิตสอนสตรี เป็นตัวอย่างชัดเจนในกรณีนี้ ผู้แต่งพยายามตักเตือนให้ผู้หญิงเจียมตัว เจียมใจ ไม่ทำตัวแข็งขัน หรือเท่าเทียมหญิงชั้นสูง ซึ่งแสดงว่า แม้สังคมไทยในสมัยรัชกาลที่ 3 จะมีขุนนาง ประชาชนที่มั่งคั่งจนเลื่อนฐานะทางสังคมเป็น "ชนชั้นสูง" แล้วก็ตาม แต่สำนึกเล็ก ๆ ของการแบ่งแยกชนชั้นทางสังคมระหว่าง "บ้าน" และ "วัง" ยังคงมีอยู่ แม้วัยสามัญชนก็ยังเตือนผู้หญิงซึ่งเป็นชนชั้นผู้เสพงานวรรณกรรมของตนให้ตระหนักความจริงข้อนี้อยู่เสมอ โดยมีคำกลอนหลายตอนกล่าวย้ำเตือน³ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

อันตัวต่ำแล้วอย่าทำให้กายสูง

ดูเยี่ยงยุงแววยังมีที่วางหาง

(สุภาชิตสอนสตรี, หน้า 554)

จะมุ่งหม่อมดูพอสมศักดิ์สงวน

ให้สมควรรับพักตร์ตามศักดิ์ศรี

(เรื่องเดียวกัน, หน้า 554)

เห็นผู้ดีมีทรัพย์ประดับแต่ง

อย่าทำแข่งวาสนากระยาหนัน

ของตัวน้อยก็จะถอยไปทุกวัน

เหมือนดัดบันตั้นทุนสูญกำไร

จงมุ่งเจียมหม่อมเจียมเสี้ยมหมิง

อย่ากระหึ่มยศถาอัชฌาสัย

อย่างนุ่งลายกรายกรุยทำจួយไป

ตัวมิใช่ชาววังไม่บังควร

(เรื่องเดียวกัน, หน้า 563)

อันตัวต่ำแล้วอย่าทำให้เกิดศักดิ์

เขาจะมักเหม็นปากเหมือนซากผี

เปรียบเหมือนเกลือเจือปนกับชลธิ

มันก็มีแต่จะจืดไม่ยี่ดยาว

(เรื่องเดียวกัน, หน้า 565)

สำหรับวรรณกรรมคำสอนสตรีของเกาหลี สรุปได้ว่าเป็นคำสอนเกี่ยวกับจริยธรรมและศีลธรรมของลัทธิขงจื้อ เพราะสังคมสมัยราชวงศ์โชซอนเป็นสังคมที่ยึดถือลัทธิขงจื้อ จนได้ชื่อว่าราชวงศ์ขงจื้อ (Confucian Dynasty) ลัทธิขงจื้อจึงเป็นส่วนสำคัญในการกำหนดค่านิยมในสมัยราชวงศ์โชซอน โดยกษัตริย์ในช่วงต้น ๆ ของราชวงศ์โชซอนจะสนับสนุนและยกย่องลัทธิขงจื้อเสมือนปรัชญาแห่งชาติ แทนพระพุทธศาสนาซึ่งเคยรุ่งเรืองมาแต่ก่อนในอดีต แต่ก็ไม่

³ รินฤทัย สัจจพันธุ์, "ตัวละครหญิงในวรรณคดีไทยสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น(พ.ศ. 1983-2394)", หน้า 78-79.

สามารถเปลี่ยนแปลงได้ทันทีทันใด เพียงแต่ปฏิรูปเฉพาะในระดับผู้นำของประเทศเท่านั้น ประชาชนส่วนใหญ่ ก็ยังคงนับถือศาสนาพุทธเรื่อยมา ด้วยเหตุนี้ การที่ลัทธิขงจื๊อจะกลายเป็นปรัชญาประจำชาติอย่างแท้จริงนั้น จึงต้องใช้เวลาดังแต่คริสต์ศตวรรษที่15 จนถึงคริสต์ศตวรรษที่16-17 คุณค่าและจริยธรรมของลัทธิขงจื๊อจึงเข้ามาครอบงำโครงสร้างของสังคมและพฤติกรรมของคนในสังคมอย่างสมบูรณ์ จนมีอิทธิพลต่อการกำหนดค่านิยมของคนในสังคม และเป็นบรรทัดฐานในการบัญญัติกฎหมายอีกด้วย

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า เรื่อง *แนฮุน* ซึ่งแต่งขึ้นเมื่อค.ศ.1475นั้น แต่งขึ้นเพื่อแนะนำและเผยแพร่จริยธรรมของลัทธิขงจื๊อ ส่วนเรื่อง *เกเนี่ยซอ* ซึ่งแต่งขึ้นช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 สมัยที่ลัทธิขงจื๊อครอบงำสังคมทุกด้านแล้ว ผู้เขียนแต่งให้ลูกสาวซึ่งกำลังจะแต่งงาน ผู้เขียนไม่ต้องการให้ลูกสาวปฏิบัติตนขัดต่อจริยธรรมของลัทธิขงจื๊อ ในเนื้อหาของ *เกเนี่ยซอ* มีตอนที่ว่า "요사아! 부녀들은... (ผู้หญิงสมัยนี้ ...)" หลายตอน แสดงให้เห็นว่า ขงชียอล ซึ่งเป็นนักปราชญ์ที่ยิ่งใหญ่ในสมัยนั้น ไม่ชอบความประพฤติของผู้หญิงที่แสดงออกมาในสมัยนั้น จึงสะท้อนแนวคิดที่ตนไม่พอใจออกมาในคำสอนเพื่อสอนลูกสาวของตนไม่ให้ประพฤติเช่นนั้น ดังนั้นสรุปได้ว่า เรื่อง*แนฮุน* แต่งขึ้นเพื่อแนะนำและเผยแพร่จริยธรรมของลัทธิขงจื๊อสำหรับสตรีในสมัยราชวงศ์โชซอนตอนต้น เช่น การปฏิบัติตน กิริยามารยาท เป็นต้น ส่วนเรื่อง*เกเนี่ยซอ* แต่งขึ้นเพื่อมุ่งสอนการปฏิบัติตนของผู้หญิงในสังคมที่ยึดถือมโนคติทางลัทธิขงจื๊อ รวมทั้งเพื่อสั่งสอนและกำหนดสถานภาพของสตรีที่สังคมต้องการ ซึ่งเรียกว่า *เฮียนโมยงซอ* (賢母良妻ภรรยาที่ดีและแม่ที่ดี) เพื่อให้สตรีทำหน้าที่ปรนนิบัติสามีอย่างดี ตลอดจนให้กำเนิดและอบรมสั่งสอนบุตรให้เป็นทายาทสืบตระกูลต่อไป

เนื่องจากวรรณกรรมคำสอนสตรีถูกแต่งขึ้นในสภาพแวดล้อมทางสังคมเช่นนี้ จึงสะท้อนค่านิยมของสังคมสมัยนั้นอย่างชัดเจน ดังนั้น วรรณกรรมคำสอนสตรีทั้งหลาย เช่น *กฤษณาสอนน้องคำฉันท์ สุภาวดีสอนสตรี แนฮุน และเกเนี่ยซอ* จึงมีบทบาทในการกำหนดหน้าที่ของสตรีในครอบครัว สอนการประพฤติตนของสตรี และช่วยให้สตรีรู้จักวางตัวให้เข้ากับค่านิยมของสังคมเป็นอย่างดี

ลักษณะการประพันธ์

วรรณกรรมสอนสตรีทั้ง 4 เรื่องที่นำมาศึกษา เป็นวรรณกรรมคำสอน ไม่ใช่ วรรณกรรมที่อ่านเพื่อความบันเทิง แต่เป็นวรรณกรรมที่มุ่งสะท้อนทัศนคติหรือค่านิยมของสังคม เมื่อต้องการจะสอนสิ่งใดก็บอกอย่างตรงไปตรงมา ไม่ได้แฝงแฉงคิดไว้ในเนื้อหาอย่างวรรณกรรม ประเภทอื่น เช่น นวนิยาย หรือกวีนิพนธ์ เป็นต้น ประกอบกับผู้หญิงในสมัยโบราณ ได้รับการศึกษาน้อยมาก คำสอนสำหรับผู้หญิงจึงต้องเข้าใจง่าย โดยบอกให้ปฏิบัติตามคำสอนต่าง ๆ หรือไม่ให้ปฏิบัติข้อห้ามต่าง ๆ สอนอย่างตรงไปตรงมาเพื่อให้จดจำได้ง่าย

วรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยทั้ง 2 เรื่องมีลักษณะคำประพันธ์เป็นร้อยกรอง โดยกฤษฎาสอนน้องคำฉันท์ เป็นฉันทประเภทต่าง ๆ ได้แก่ วสันตดิลกฉันท์ อินทวิเชียรฉันท์ สิทธฉันท์ ภาพยฉบัง ภาพยสุรางคณางค์ เป็นต้น และสุภาวริตสอนสตรี มีฉันทลักษณะเป็น กลอนแปด ทั้งนี้เนื่องจากสังคมไทยในสมัยนั้นนิยมประพันธ์วรรณกรรมร้อยกรองซึ่งสอดคล้องกับ ลักษณะเจ้าบทเจ้ากลอนของคนไทย ส่วนวรรณกรรมคำสอนสตรีของเกาหลีทั้ง 2 เรื่องมีลักษณะ คำประพันธ์เป็นร้อยแก้ว โดยเรื่องแนฮุนซึ่งมีการแปลเป็นภาษาเกาหลีนั้น อาจจะมีจุดมุ่งหมาย เพื่อเผยแพร่ภาษาเกาหลีให้ควบคู่ไปกับการอบรมสั่งสอนด้วย

เมื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการประพันธ์ของวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทย กับเกาหลีแล้ว จะเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจน กล่าวคือ วรรณกรรมคำสอนสตรีของเกาหลีจัด คำสอนเป็นหมวดหมู่อย่างชัดเจน เช่น เรื่องแนฮุน ประกอบด้วย 7 ตอน แต่ละตอนมีหัวข้อที่ กำหนดไว้ชัดเจนดังนี้ ตอนที่ 1 การพูดจาและการปฏิบัติตน (言行章) ตอนที่ 2 ความกตัญญูที่มี ต่อบิดามารดา (孝親章) ตอนที่ 3 จารีตประเพณีในการแต่งงาน (昏禮章) ตอนที่ 4 คู่ครอง : สามีภรรยา (夫婦章) ตอนที่ 5 ภาระหน้าที่ของผู้เป็นมารดา (母義章) ตอนที่ 6 การสร้าง มิตรภาพกับญาติพี่น้อง (敦睦章) ตอนที่ 7 ความสุจริตกับความประหยัด (廉儉章) ส่วนเรื่อง เกนียซอ ก็เช่นเดียวกัน มีการแบ่งเนื้อหาเป็นหัวข้อต่าง ๆ เช่น ภาระหน้าที่ว่าด้วยการ ปรนนิบัติบิดามารดา(부모 섬기는 도리라) ภาระหน้าที่ว่าด้วยการปรนนิบัติสามี(지 아비 섬기는 도리라) ภาระหน้าที่ว่าด้วยการปรนนิบัติบิดามารดาของสามี(시 부모 섬기는 도리라) เป็นต้น⁴

⁴ ดูรายละเอียดในหัวข้อที่ 3.2 ประวัติความเป็นมาและลักษณะการประพันธ์ (หน้า 72 - 88).

ส่วนวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทย มีได้เรียบเรียงเนื้อหาเป็นหมวดหมู่ ผู้แต่งดำเนินเรื่องด้วยการกล่าวความไปเรื่อย ๆ เมื่อนึกเรื่องใดก็สอนเรื่องนั้นจนจบ แล้วจึงสอนเรื่องอื่นต่อไป นอกจากนั้น ก็มีอยู่หลายครั้งที่ผู้แต่งกล่าวสอนไปบ้างแล้ว แต่นำมากล่าวสอนอีกภายหลังเป็นการเพิ่มเติม ทำให้คำสอนในเรื่องเดียวกันอยู่กระจัดกระจายไม่มีใครจะปะติดปะต่อกัน

กฤษฎานอน้องคำฉันท์เป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อหาสอนผู้หญิงโดยเฉพาะเล่มแรกของไทย ฉะนั้นรูปแบบการแต่งกฤษฎานอน้องคำฉันท์น่าจะเป็นแบบแผนของการแต่งวรรณคดีคำสอนผู้หญิงในรุ่นหลังอยู่ไม่น้อย กลวิธีการประพันธ์บางอย่างจึงมีผลต่อการสร้างตัวละครหญิงของวรรณกรรมคำสอนรุ่นหลัง⁵

ในด้านกลวิธีการเล่าเรื่องกฤษฎานอน้องคำฉันท์ผูกเรื่องเป็นบทสนทนาของตัวละคร ทำให้สนุกสนาน จดจำได้ง่าย และมีชีวิตชีวา พร้อมทั้งน่าเชื่อถือ เพราะเมื่อนางกฤษฎานอน้องแล้ว นางจिरประภาผู้เป็นน้องได้นำไปปฏิบัติ และประสบผลสำเร็จตามคำสอนของพี่สาว คือสามีที่หน้ารักก็กลับมารักใคร่ตามเดิม จึงนับเป็นคำสอนที่สมบูรณ์ คือสอนแล้วมีผู้นำไปปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติแล้วได้ผลสำเร็จตามต้องการ เท่ากับเป็นการยืนยันว่าคำสอนที่ปรากฏจะมีประโยชน์ต่อบุคคลทั่วไปเช่นเดียวกับตัวละคร ดังบทกลอนในตอนท้ายของเรื่องทีกล่าวไว้ว่า

กฤษฎานาสู่ภาสิตวิธี	คติโลกย์ฤาเสียมสูญ
สำหรับประดับยศประยูร	เยาวยอดดยุพาพงา
พึงเพียรบำเพ็ญพิพิธวัตร	ประวัติกรรดา
สุจริตเจริญสวัสดิสวา	มีภักดีแต่โบราณ
โดยกิจกตัญญูกตเว	ทินุพเพภิปรายสาร
เป็นอย่างแต่ปางอดีตกาล	ประกาศเกียรติในโลกา
เนื่องนางสุรางคพึงอำรุง	ผดุงโดยจรรยาปรา
กฎกลวิมลมกฎอา	ภรณ์รัตนสีตรีทรง
เปนศรีสถาพรอนก	อดิเรกคุณคง
เฉลิมเกษนิกรอรอนง	คพฐ์ทั้งธาตรี ฯ

(กฤษฎานอน้องคำฉันท์, หน้า 18)

⁵ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์, "ตัวละครหญิงในวรรณคดีไทยสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 1983 - 2394)", หน้า 89.

กฤษฎาสอนน้องคำฉันท์ นับว่าเป็นต้นแบบของวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทย ทำให้การดำเนินเรื่องของวรรณกรรมคำสอนสตรีในรุ่นหลังมักจะคล้าย ๆ กัน คือ กล่าวถึงลักษณะของหญิงชั่ว ลักษณะของหญิงดี และกล่าวถึงข้อประพฤติปฏิบัติของภรรยาที่ดี

สุภาวดีสอนสตรี เป็นวรรณกรรมคำสอนสตรีเรื่องหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากกฤษฎาสอนน้องคำฉันท์ แต่ต่างกันที่เป็นวรรณกรรมคำสอนสำหรับสตรีทั่วไป มิได้มุ่งเน้นเฉพาะสตรีชั้นสูง ส่วนลักษณะการประพันธ์ในการดำเนินเรื่องก็เช่นเดียวกับกฤษฎาสอนน้องคำฉันท์ คือ กล่าวถึงลักษณะของหญิงดี ลักษณะของหญิงชั่ว และข้อควรปฏิบัติของสตรี

เรื่องแนสุนก็เป็นวรรณกรรมที่มีเนื้อหาสอนผู้หญิงโดยเฉพาะเล่มแรกของเกาหลี เช่นเดียวกัน การที่เรื่องแนสุน เป็นวรรณกรรมแปล จึงน่าพิจารณาวรรณกรรมเรื่องนี้โดยวิเคราะห์เชิงวรรณกรรมแปล คือศึกษาเจตนาของผู้เขียนในฐานะที่เป็นผู้แปลและผู้เรียบเรียง ซึ่งผู้เขียนอาจตีความตัวบทที่เขาแปลมาอีกชั้นหนึ่ง โดยใช้โลกทัศน์และทัศนคติของตนเองในการคัดเลือกและเรียบเรียง นอกจากนี้เรื่องแนสุนยังเป็นหลักฐานที่สำคัญในการศึกษาทางด้านอักษรวิธีของภาษาเกาหลีอีกด้วย ส่วนกลวิธีการสอน ส่วนใหญ่จะใช้ลักษณะการอ้างถึงและยกตัวอย่าง เช่น

女教云 (ในหนังสือยอโกว กล่าวไว้ว่า)

張思叔座右銘曰 (หลักความประพฤติของจางซซูกู เขียนไว้ว่า)

孔子曰 (ขงจื้อกล่าวไว้ว่า) เป็นต้น

“孟母三遷之教” (มารดาของ맹จื้อย้ายบ้านถึงสามครั้งเพื่อการศึกษาของลูก) และตัวอย่างเรื่องที่ไม่หลอกลูกนั้น ปรากฏอยู่ในวรรณกรรมคำสอนสตรีของเกาหลีทั้ง 2 เรื่อง ดังนี้

เมื่อ맹จื้อยังเป็นเด็ก เห็นเพื่อนบ้านฆ่าหมูแล้วถามมารดา มารดาตอบเล่นๆ ว่า “ฆ่าเพื่อให้ลูกกิน” หลังจากนั้น นางพิมพ์ด้วยเสียงหัวเราะว่า “การโกหกลูกเป็นเรื่องไม่ถูกต้อง” จึงไปซื้อเนื้อหมูมาให้ลูกกินทันที

(เกเนี่ยซอ, ตอนที่ 20 แบบอย่างที่ดีของคนโบราณ)

ส่วนเรื่องเกเนี่ยซอนั้น ผู้เขียนแต่งเรื่องโดยใช้ความคิดและทัศนคติของตนเอง เรื่องที่พ่อเขียนให้ลูกสาวนั้นดูเหมือนจดหมายที่เต็มไปด้วยความรักของพ่อที่มีต่อลูก หรือวรรณกรรมประเภทความเรียง (essay) ซึ่งแสดงความคิดเห็นและใช้ภาษาแบบเป็นกันเอง ดังนั้น

จึงกล่าวได้ว่าเรื่องเกเนียซอไม่ได้รับอิทธิพลทางด้านการประพันธ์จากแนฮุน ในเรื่อง เกเนียซอ ผู้เขียนสอนลูกสาวตามหัวข้อต่าง ๆ การอ้างถึงเรื่องอื่น ๆ หรือการยกตัวอย่างก็แทบจะไม่มี เรื่องที่ยกมาเป็นตัวอย่างส่วนใหญ่จะมาจากหนังสือ *ไซฮัก* และการที่ผู้เขียนบอกลูกสาวว่า “ถ้าลูกคิดเสมอว่าลูกอยู่ข้าง ๆ พ่อและพ่อมาตักเตือนความผิดทั้งใหญ่และเล็กของลูก ลูกจะไม่มีวันประมาทหรือลืมสิ่งที่พ่ออบรมสั่งสอนไว้ได้เลย จงนับถือหนังสือเล่มนี้เช่นเดียวกับที่ผู้ชายนับถือหนังสือไซฮัก”⁶ ดังนั้น อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าทัศนคติของผู้เขียนที่เกี่ยวกับผู้หญิงนั้นได้รับอิทธิพลจากจูซี

4.2 สตรีในอุดมคติที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนสตรี

วรรณกรรมคำสอนเป็นวรรณกรรมที่แสดงเจตนาของผู้แต่งและจุดมุ่งหมายของการแต่งอย่างชัดเจน วรรณกรรมคำสอนสตรีจึงเป็นวรรณกรรมที่สั่งสอนสตรีตามลักษณะเฉพาะของวรรณกรรมคำสอน

เมื่อเราอ่านวรรณกรรมคำสอนสตรีแล้ว จะเข้าใจได้ทันทีว่า วรรณกรรมเรื่องนี้เขียนเพื่ออะไร ผู้อ่านวรรณกรรมประเภทนี้คือผู้ใด และสอนสิ่งใดบ้าง ดังนั้น คำสอนในวรรณกรรมคำสอนสตรีเหมือนกับการประกาศว่า “ผู้หญิงทั้งหลาย! จงปฏิบัติตนเช่นนี้ อย่าทำเช่นนั้น!” คำพูดดังกล่าวนี้คือคำพูดของผู้เขียน หรืออาจเป็นคำพูดของคนในสังคมสมัยนั้นก็ได้ อย่างไรก็ตามจุดประสงค์ของการเขียนวรรณกรรมคำสอน คือเพื่อปลูกฝังแนวคิดให้เป็นมาตรฐานของสังคม คำสอนในวรรณกรรมคำสอนสตรีจึงสะท้อนให้เห็นความคาดหวังของสังคมที่มีต่อผู้หญิงอย่างแจ่มแจ้งและลึกซึ้ง อาจกล่าวได้ว่าผู้เขียนวรรณกรรมคำสอนสตรีต้องการสร้างสตรีที่เป็นแบบอย่างสำหรับผู้หญิงในสังคมร่วมสมัยของผู้เขียน

ผู้วิจัยจะพิจารณาคุณสมบัติและหน้าที่ของผู้หญิงพึงมี จากคำสอนในวรรณกรรมคำสอนสตรี เพื่อที่จะได้เห็นภาพลักษณ์ของสตรีในอุดมคติชัดเจนขึ้น และผู้วิจัยยังจะเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของสตรีในอุดมคติและค่านิยมเกี่ยวกับสตรีในอุดมคติที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยและเกาหลี เพื่อที่จะทำให้เข้าใจค่านิยมเกี่ยวกับสตรีของสังคมสมัยโบราณทั้งสองประเทศ โดยค้นคว้าลักษณะร่วมและลักษณะเฉพาะของคุณสมบัติและหน้าที่ของสตรีในอุดมคติจากวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยและเกาหลี

⁶ เกเนียซอ, หน้า 226.

4.2.1 ภาพลักษณ์ของสตรีในวรรณกรรมคำสอนสตรี

จากการศึกษาคำสอนในวรรณกรรมคำสอนสตรีทั้งไทยและเกาหลี 4 เรื่อง ได้แก่ กฤษณาสนนห้องคำฉันท์ สุภาสิตสอนสตรี แนฮุน และ เกเนียซอ สรุปได้ว่าคุณสมบัติและหน้าที่ของสตรีที่ดีในสมัยนั้นมีดังนี้

4.2.1.1 ภาพลักษณ์ของสตรีไทย

สตรีไทยที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

ประการแรก สตรีจะต้องเป็นผู้ที่รู้จักประมาณตนทั้งทางร่างกายและจิตใจ สตรีที่ดีจะต้องรู้จักแต่งกายให้งามสมกับรูปร่างหน้าตามิวรพรณของตนเอง และเหมาะสมกับกาลเทศะ กุลสตรีควรรู้ว่าตนมีฐานะอยู่ในระดับใดของสังคม พึงมีความสงบเสงี่ยมเจียมตน ไม่ทะเยอทะยานอยากได้อยากเป็นในสิ่งที่เกินตัว

ประการที่สอง สตรีจะต้องเป็นผู้ที่งดงามทั้งกิริยาวาจา กล่าวคือ จริตกิริยาเรียบร้อย วาจาสุภาพอ่อนหวาน ดังนั้นไม่ว่าจะอยู่ในอิริยาบถใด กุลสตรีจะต้องแสดงออกอย่างสุภาพเรียบร้อยและนุ่มนวล และไม่แสดงจริตกิริยาอัชฌาฏทางเพศ ส่วนการกล่าววาจาก็ต้องกล่าวเฉพาะคำที่ไพเราะเท่านั้น สตรีที่ดีพึงหลีกเลี่ยงการกล่าวคำหยาบโดยเด็ดขาด

ประการที่สาม สตรีจะต้องเป็นผู้ที่งดงามในการครองตน ผู้หญิงต้องมีความเฉลียวฉลาดในการเลือกคบคนดี ไม่หลงเชื่อคำพูดผู้ใดง่าย ๆ รวมทั้งเสริมสร้างบุคลิกภาพของตนให้มีคุณค่า เช่นต้องมีวิชาความรู้ สามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นปฏิบัติตามได้ และควรฝึกตนให้เป็นผู้ขยันขันแข็งในการทำงานของผู้หญิง เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง

ประการที่สี่ สตรีจะต้องเป็นลูกที่ดีของบิดามารดา มีความกตัญญูรู้คุณและตอบแทนท่านด้วยการเคารพบูชาและเชื่อฟัง อยู่ในโอวาทไม่ประพฤติในทางที่ขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณี เมื่อบิดามารดาแก่ชรา ควรอุปการะเลี้ยงดูท่านให้มีความสุขทั้งกายและใจ

ประการที่ห้า สตรีจะต้องเป็นภรรยาที่ดีของสามี ด้วยการรู้จักปรนนิบัติให้สามีเป็นสุขทั้งกายและใจ ในฐานะที่เป็นภรรยามีหน้าที่ 2 อย่าง คือจะต้องมีความซื่อสัตย์ จงรักภักดี หมายถึงรักเดียวใจเดียวต่อคู่ครองของตน และปรนนิบัติสามี คือ ต้องบำรุงบำเรอและคอยรับใช้สามีให้ได้รับความสะดวกสบายทุกประการในเวลาที่มีอยู่ในบ้านนับตั้งแต่ตื่นนอนจนถึงเวลา

เข้านอน เช่น ปูที่นอน นวดเพน เตรียมน้ำล้างหน้า ไม้สีฟัน น้ำอาบ ทำความสะอาดเครื่องใช้ ประุงอาหาร เตรียมเสื้อผ้า ฯลฯ

ประการสุดท้าย สตรีจะต้องเป็นแม่บ้านที่ดี ด้วยการขยันแข็งทำงานบ้าน ใช้จ่ายประหยัด อุปการะคนในบ้านให้พอเหมาะพอควร ต้อนรับแขกด้วยไมตรีจิต และช่วยเหลือกิจการของสามีเท่าที่จะช่วยได้ ฯลฯ

4.2.1.2 ภาพลักษณ์ของสตรีเกาหลี

สตรีที่ดีของเกาหลีควรมีลักษณะดังนี้

ประการแรก สตรีจะต้องเป็นผู้ที่สุภาพเรียบร้อยทั้งกายและจิตใจ กล่าวคือ กุศลสตรีต้องควบคุมตัวเองให้ประพฤติปฏิบัติตนในทางที่เหมาะสมและถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณี รวมถึงระมัดระวังกิริยามารยาทอิริยาบถต่าง ๆ โดยเฉพาะ สตรีต้องฝึกฝนตนให้มี "ยอชฺชาแฮง" (女有四行คุณสมบัติ 4 ประการที่สตรีควรมี) ได้แก่ บุคอก (婦德 คุณงามความดีของผู้หญิง) บอออน (婦言 การพูดจาของผู้หญิง) บยอง (婦容 รูปร่างหน้าตาของผู้หญิง) และ บุกง (婦功 ความสามารถทางงานบ้านและงานฝีมือของผู้หญิง) เมื่อผู้หญิงมีคุณสมบัติทั้ง 4 ประการดังกล่าวครบถ้วน จึงจะเรียกได้ว่า เป็นสตรีที่มีความงดงาม

ประการที่สอง สตรีจะต้องเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ต้องเป็นลูกสะใภ้ที่ดีต่อบิดามารดาของสามี ด้วยการให้ความเคารพนับถือและปรนนิบัติอย่างจริงจัง การที่ไม่เคารพนับถือและเกียจคร้านปรนนิบัติบิดามารดาของสามี จะเป็นข้อหาประการหนึ่งที่สามีทอดทิ้งภรรยาได้

ประการที่สาม สตรีจะต้องเป็นภรรยาที่ดีของสามี ต้องเชื่อฟังและเคารพสามี "ความเชื่อฟังสามี" คือคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดของภรรยาในการปรนนิบัติสามี ภรรยาควรปฏิบัติต่อสามีด้วยความซื่อสัตย์ต่อสามี เคารพและเชื่อฟังสามีเสมือนบิดา แม้สามีมีอนุภรรยาก็ไม่ควรแสดงอาการหึงหวง เพื่อความสงบสุขของครอบครัว

ประการที่สี่ สตรีจะต้องเป็นผู้ที่สร้างไมตรีกับญาติพี่น้องของสามี ผู้หญิงต้องทำหน้าที่ที่สร้างความอบอุ่นและความสงบสุขในครอบครัวของตนและหมู่ญาติพี่น้อง ด้วยความเคารพและความเอาใจใส่ และที่สำคัญคือต้องอดทนทุกอย่าง

ประการที่ห้า สตรีจะต้องเป็นมารดาที่ดี การเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนบุตรเป็นหน้าที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของสตรีก็ว่าได้ มารดาที่ดีต้องมีคุณสมบัติในการเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนลูกหลายประการ ได้แก่ ความเฉลียวฉลาด (賢) ความเข้มงวด (嚴) ความเป็นธรรม (義) และความเมตตา (慈) เป็นต้น

ประการสุดท้าย สตรีจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถทางด้านงานบ้าน โดยเฉพาะต้องรู้จักการเตรียมพิธีเช่นไหว้บรรพบุรุษและธรรมเนียมการต้อนรับแขก ไม่ว่าจะอยู่ระดับใดในสังคม เกิดเป็นสตรีต้องรู้จักและฝึกฝนหน้าที่ของแม่บ้านให้คล่อง

เมื่อสตรีทำหน้าที่ด้วยคุณสมบัติดังกล่าวได้ครบถ้วน สังคมจึงเรียกว่า สตรีที่ดี ซึ่งเป็นแบบอย่างที่สังคมต้องการให้สตรีเป็น และสตรีเองก็อยากเป็นเช่นเดียวกัน เพราะถูกสั่งสอนมาตั้งแต่เด็กจนซึมซาบเข้ามาครองความคิดของตนจนแยกไม่ออกโดยไม่รู้ตัว

อาจกล่าวได้ว่าภาพลักษณ์ของสตรีที่ดีทั้งสองประเทศดังกล่าวข้างต้น คือภาพลักษณ์ของสตรีในอุดมคติที่แต่ละสังคมต้องการ

คุณสมบัติของสตรีในอุดมคติของไทย สรุปได้ว่ามี “4 ร. และ 2 อ.” ได้แก่ รักนวลสงวนตัว รักเดียวใจเดียว รักษาบ้านเรือน รู้จักกาลเทศะ อ่อนหวาน และอ่อนน้อม ส่วนคุณสมบัติของสตรีในอุดมคติของเกาหลี คือ คุณสมบัติ 4 ประการที่สตรีควรมี ได้แก่ คุณงามความดีของผู้หญิง การพูดจาของผู้หญิง รูปร่างหน้าตาของผู้หญิง และความสามารถทางงานบ้านและงานฝีมือของผู้หญิง

สตรีที่ทำหน้าที่ของลูกสาว ภรรยา แม่บ้าน และมารดาอย่างครบถ้วน โดยมีคุณสมบัติ “4ร.2อ.” หรือ **ขอสุชาแสง** ก็คือสตรีในอุดมคติที่สังคมต้องการให้สตรีเป็นบรรณกรรมคำสอนสตรีจึงมีบทบาทในการสร้างกรอบแบบอย่างของสตรีในอุดมคติ

ภาพลักษณ์ของสตรีที่ดีในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น หรือสมัยราชวงศ์โชซอนนั้น แม้ว่าจะเป็นแบบอย่างที่ดี แต่ก็ไม่ใช่ภาพในชีวิตจริง อาจเป็นผู้หญิงในอุดมคติ ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่ไม่มีตัวตน แต่คำสอนสตรีก็ย่อมมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของผู้หญิงไม่มากนักน้อย และกระตุ้นให้ผู้หญิงปฏิบัติตนตามคำสอน ผู้หญิงเองก็พยายามปฏิบัติตาม เพื่อไม่ให้ขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีและค่านิยมของสังคม เพราะฉะนั้น แม้ว่าภาพลักษณ์ของสตรีในอุดมคติเป็นภาพลักษณ์ที่ไม่มีตัวตน แต่ผู้หญิงในสังคมสมัยนั้นย่อมยึดถือเป็นแบบอย่างและปฏิบัติตาม ซึ่งเป็นข้อผูกมัดกับสภาพของผู้หญิงในชีวิตจริง

4.2.2 ค่านิยมเกี่ยวกับคุณสมบัติของสตรีในอุดมคติ

ค่านิยม (value) หมายถึงสิ่งที่คนสนใจ สิ่งทีคนปรารถนาจะได้เป็น หรือกลับกลายเป็น เป็นสิ่งที่คนถือว่าเป็นสิ่งบังคับต้องทำต้องปฏิบัติ เป็นสิ่งที่คนยกย่องบูชา ค่านิยมจึงเป็นวิถีของการจัดรูปความประพฤติที่บุคคลจะยึดถือเป็นแบบฉบับสำหรับปฏิบัติตนในสังคม⁷ ค่านิยมที่เกี่ยวกับสตรีจึงหมายความว่าคนในสังคมสมัยนั้นต้องการให้ผู้หญิงมีคุณลักษณะอย่างไรนั่นเอง

เมื่อพิจารณาคูณสมบัติและหน้าที่ของสตรีในอุดมคติของไทยและเกาหลีจากวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทยและเกาหลีแล้ว ทำให้มองเห็นลักษณะร่วมของคุณสมบัติของสตรีมากพอสมควร ลำดับต่อไปจะเป็นการศึกษาค่านิยมเกี่ยวกับสตรีของสังคมในสมัยโบราณทั้งสองประเทศ ว่ามีลักษณะร่วมประการใดบ้าง และลักษณะเฉพาะของคุณสมบัติของสตรีในอุดมคติแต่ละประเทศอย่างไร โดยเปรียบเทียบภาพลักษณ์ของสตรีในอุดมคติและค่านิยมเกี่ยวกับสตรีในอุดมคติที่ปรากฏในวรรณกรรมกรรมสอนสตรีของไทยและเกาหลี

สังคมไทยกับสังคมเกาหลี มีภูมิหลังทางด้านประวัติศาสตร์ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และภูมิศาสตร์แตกต่างกัน วิธีการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในสังคมทั้งสองประเทศจึงต่างกัน แต่มีวรรณกรรมคำสอนสำหรับสตรีเช่นเดียวกัน และสังเกตได้ว่าคำสอนของทั้งสองประเทศคล้ายคลึงกัน ถ้าเป็นเช่นนั้นลักษณะร่วมของค่านิยมเกี่ยวกับสตรีที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนสตรีของทั้งสองประเทศเกิดขึ้นได้อย่างไร รายละเอียดเกี่ยวกับค่านิยมของผู้หญิงในอุดมคติของไทยและเกาหลี มีดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่ชัดเจนอย่างหนึ่งปรากฏอยู่ในวรรณกรรมสอนสตรี เพราะว่าวรรณกรรมคำสอนสตรีมีเนื้อหาสาระในแง่พฤติกรรมแห่งการดำเนินชีวิตของกุลสตรีในสมัยนั้น และทำหน้าที่เหมือนกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมที่เกี่ยวกับสตรีและสถานภาพของสตรีของคนในสังคมร่วมสมัยของผู้แต่ง นอกจากนั้นวรรณกรรมคำสอนสตรียังเป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นลักษณะของสังคมสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี

ผู้หญิงในวรรณกรรมคำสอนสตรีส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว หรือผู้หญิงที่กำลังจะแต่งงาน คุณสมบัติเด่นของผู้หญิงในวรรณกรรมคำสอนสตรีจึงได้แก่การสร้างเสน่ห์ผูกใจผู้ชาย ด้วยความเป็นกุลสตรีและรู้จักหน้าที่แม่เรือน วรรณกรรมคำสอนทุกฉบับจึงกล่าวถึงคุณ

⁷ ไพฑูรย์ เครือแก้ว, *ลักษณะสังคมไทยและการพัฒนาชุมชน* (กรุงเทพฯ : การพิมพ์เกื้อกูล, 2506), หน้า 6.

สมบัติและหน้าที่ของหญิงครองเรือนไว้ตรงกัน ได้แก่ ความเชื่อฟัง การครองตน ความจงรักภักดี และการจัดการงานบ้าน ซึ่งแสดงว่าได้มีการสืบทอดขนบนิยมของความเป็นแม่ศรีเรือนในอุดมคติ มาโดยตลอด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.2.1 ช้างเท้าหน้า ช้างเท้าหลัง หรือ ยอพิลจงบุ(女必從夫) :

ว่าด้วยความเชื่อฟัง

ทั้งไทยและเกาหลีเป็นสังคมที่ผู้ชายเป็นผู้นำและผู้หญิงเป็นผู้ตาม เป็นสังคมที่มีระบบครอบครัวแบบผู้ชายเป็นใหญ่(Patriarchal Family)อย่างเข้มงวดเช่นเดียวกัน ดังนั้นสถานภาพของผู้หญิงจึงต่ำกว่าผู้ชายและถือว่าสถานะของผู้หญิงขึ้นอยู่กับผู้ชาย ก่อนแต่งงานผู้หญิงอยู่ภายใต้ความปกครองดูแลของบิดามารดา เมื่อแต่งงานแล้วผู้หญิงอยู่ภายใต้อำนาจของสามี

สังคมยึดถือว่า ชีวิตผู้หญิงต้องผ่านการแต่งงานจึงจะเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ ผู้หญิงที่ไม่แต่งงานเปรียบเสมือนแหวนเพชรที่หม่นหมอง ดังที่กฤษณาสอนน้องคำฉันท์ กล่าวไว้ว่า

ธรรมาคณาะพญู	บาราศคู่สมัครสมาน
เสมอแหวนวิเชียรราน	รังษีหมองบ่วงพรณ
เจียรจันทรดารา	วลาหกมาก็ัดกัน
เศร้าแสงชรอับอัน	ธการคดุมชรู่มโทยม
เอกหญิงที่ชายหน่าย	แมนเปนม่ายก็หมองโคม
เสื่อมสุขแต่ทุกขโทยม	มนัสเศร้ากำสรรวุศัลย์
ชุมชนจะชวนฉิน	ประมาทหมิ่นทุกสิ่งอัน
ยากนักจักผ่อนผัน	บันเทาที่สัตรีตรอม

(กฤษณาสอนน้องคำฉันท์, หน้า 14-15)

นอกจากนั้น ยังสอนว่าสามีเป็นสิ่งสูงสุดของภรรยา เพราะทุกอย่างของภรรยาขึ้นอยู่กับสามี ดังนี้

ราชาภิปรากฎเปนป็น	นครินทร์เขตรแขวง
สวามีเปนศรีสวัสดิแสดง	คักคิสง่าแก่นารี
ชายใดแม่ได้เปนภรรดา	บไลภาทังอินทรีย์

สูญเสียมสติวิริยาภิรมย์	ปัญญาโหดแลโฉดเฉา
ไปควรจักคิดจิตรประมาท	บริภาษดูเบา
ควรคิดสนิทเสน่หะเคา	รพเริ่มมักดีสนอง
เอกฉัตรประชาบดีพรเมศ	สุรเชษฐูปกครอง
กึ่งเกล้าบันเทาทุกข์ทั้งผอง	พิบัติไต่บไถ่ลี้กราย ๔

(เรื่องเดียวกัน, หน้า 8)

หลังจากแต่งงานแล้ว คุณสมบัติของภรรยาที่สำคัญที่สุด คือ ความเชื่อฟังที่มีต่อสามี มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่า สามีตีภรรยาไม่มีโทษ แต่ภรรยาตีสามีต้องขอขมา^๘

นอกจากนี้ สังคมยุคนั้น ผู้ชายอาจมีภรรยาได้มากกว่าหนึ่งคน ส่วนผู้หญิงต้องมีสามีเพียงคนเดียวและยึดให้มั่น รักเดียวใจเดียว จงรักภักดีต่อสามีเพียงผู้เดียวตลอดชีวิต อย่าให้สามีทอดทิ้งได้เป็นอันขาด ถ้าถูกสามีทอดทิ้ง ก็จะถูกสังคมรังเกียจและดูถูก ดังความว่า

ไว้ร้างนราศวรรสวา	มิภรรดาทห่างเหิน
เปนม่ายฤาถาวรวัจจนดำเนิน	ตำเนียรความอันหยาบยิน

(เรื่องเดียวกัน, หน้า 7)

เพราะฉะนั้น ผู้หญิงในฐานะภรรยาต้องเชื่อฟังสามี ปฏิบัติตามความต้องการของสามี เพื่อไม่ให้ถูกทอดทิ้ง ไม่ให้มีเรื่องที่สามีไม่พอใจต่อเรา ดังคำสอนต่อไปนี้

การสิ่งไรที่ชั่วฉั้วเขาห้าม	ประพฤติตามแบบแผนให้มั่นเหมือน
อย่าตั้งตื้อถือตนเป็นคนเขื่อน	จะเอ่ยเอื้อนโอภาให้หน้าฟัง ๔

(สุภาวชิตรสอนสตรี, หน้า 574)

แม้เขารักแล้วอย่าตื้อทำถือจิต	เร่งเกรงผิดกลัวภัยใหญ่่มหันต์
ค่านับนอบสามีทุกวัน	อย่าดูดันตื้อตั้งตะบึงตะบอง

(เรื่องเดียวกัน, หน้า 572)

คำสอนในวรรณกรรมคำสอนสตรีของเกาหลี ก็สอนเช่นเดียวกัน

^๘ ดู ปรีชา ช่างขวัญยืน, สตรีในคัมภีร์ตะวันออก (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541, หน้า 246-247.

ในชีวิตของผู้หญิง มีสามีได้คนเดียวและสามีคือคนสำคัญที่สุดในชีวิตของผู้หญิง หน้าที่ของภรรยา คือการไม่คัดค้านความคิดเห็นของสามี ยกเว้นสามีทำผิดมากจนกระทั่งสังคมไม่ยอมรับ ต้องนับถือความคิดเห็นและความต้องการของสามี และปล่อยให้สามีทำตามใจ อย่าคัดค้านโดยเด็ดขาด

(เกเนี่ยซอ, ตอนที่ 2 ภาระหน้าที่ว่าด้วยการปรนนิบัติสามี)

妻雖云齊 夫乃婦天 禮當敬事 如其父焉 卑躬下意 毋妄尊大 唯知順從 不敢違背

แม้ว่าภรรยากับสามีมีสถานภาพเท่าเทียมกัน สามีเปรียบเสมือนเป็นฟ้า ภรรยาจึงควรที่จะต้องเคารพนับถือและปรนนิบัติสามีเสมือนบิดาของตน นอบน้อมถ่อมตนเสมอ และอย่าแสวงแสดง ความเคารพจนเกินงาม ต้องเชื่อฟังสามี อย่าคัดค้านสามีโดยเด็ดขาด

(แนฮุน, ตอนที่ 4 คู่ครอง : สามีภรรยา)

อย่างไรก็ตาม อาจกล่าวได้ว่า คุณสมบัติว่าด้วยความเชื่อฟัง หรือ คือคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดสำหรับสตรี คำว่า ซ่างเท้าหลังของไทย กับ ยอพิลจงบู (ผู้หญิงยอมทำตามผู้ชาย) ของเกาหลี แสดงให้เห็นสถานภาพของสตรีอย่างชัดเจน กล่าวคือ สถานภาพสตรี ไม่ว่าจะทางด้านครอบครัวหรือทางด้านกฎหมาย ก็ต่ำกว่าผู้ชายและชีวิตของสตรีทั้งชีวิตต้องอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชายตลอดชีวิต

4.2.2.2 กุลสตรี หรือ โยโจสุกเนี่ย(窈窕淑女) :

ว่าด้วยการครองตน

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 อธิบายความหมายว่า กุลสตรี คือหญิงผู้มีตระกูลและมีความประพฤติดี⁹ ส่วนคำว่า"โยโจสุกเนี่ย"นั้น หมายความว่า "품위 있고 정숙한 여자"¹⁰ แปลว่าหญิงผู้มีความสง่างามในอิริยาบถต่าง ๆ และรักษาพรหมจรรย์ยอมมีความบริสุทธิ์ทั้งใจและกาย

⁹ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525, หน้า 105.

¹⁰ พจนานุกรมภาษาเกาหลี มินจง essence (กรุงโซล : มินจงซอลิม, 1997), หน้า 1702.

ก่อนแต่งงาน ผู้หญิงต้องรักษาพรหมจรรย์และฝึกกิริยามารยาทและการครองตนให้เหมาะสมกับกาลเทศะ เมื่อแต่งงานแล้ว ต้องจงรักภักดีและซื่อสัตย์ต่อสามีเท่านั้น และวางตัวให้เหมาะสมกับการเป็นแม่ศรีเรือน ดังนี้

ผู้ใดเกิดเป็นสตรีอันมีศักดิ์	บำรุงรักษากายไว้ให้เป็นผล
สงวนงามตามระบอบให้ชอบกล	จึงจะพ้นภัยพาลการนินทา
เป็นสาวแต่แร้วรอยสวยสะอาด	ก็หมายมาดเหมือนมณีอันมีค่า
แม้แตกร้าวรานร่อยถอยราคา	จะพลอยพาหอมหายจากกายนาง

(สุภาวชิตสอนสตรี, หน้า 553)

เป็นสตรีสุดดีแต่เพียงผัว	จะดีชั่วก็แต่ยังกำลังสาว
ลงจนสองสามจิตไม่ยี่ดยาว	จะกลับหลังอย่างสาวสีเต็มตรอง
ถ้าคนตีมิได้ชำระยับยับ	ถึงขัดสนจนทรัพย์ไม่เศร้าหมอง
คงมีผู้ชู้ช่วยประคับประคอง	เปรียบเหมือนทองธรรมดาราคามี

(เรื่องเดียวกัน, หน้า 557)

คุณสมบัตินี้เป็นคุณสมบัติเฉพาะผู้หญิงโดยตรง แต่คุณสมบัตินี้ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ส่วนตนของผู้หญิง แต่เพื่อสนองความต้องการของผู้ชาย เช่น เรื่องการรักษาพรหมจรรย์ก็เพื่อมอบให้สามีในอนาคต การฝึกฝนวิชาการบ้านการเรือนต่าง ๆ ก็เพื่อที่จะหาคู่ครองที่ดี ผู้หญิงจึงเปรียบเสมือนสินค้าที่มีอยู่ขึ้นเดียวในโลก ต้องมีคุณภาพครบถ้วนทุกประการ รูปร่างหน้าตาก็สำคัญ คุณภาพก็ต้องตรวดดู ยังมีคุณภาพดี ย่อมหมายถึงคุณสมบัติที่ผู้ชายต้องการ ก็จะมีราคาสูง เพราะหลาย ๆ คนต้องการ

สิ่งที่น่าสังเกตคือ วรรณกรรมคำสอนสตรีทั้งของไทยและเกาหลี ต่างก็ให้ความสำคัญกับการใช้กิริยาวาจาของผู้หญิงมาก โดยเฉพาะการพูด ทั้งนี้เพราะอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้หญิงถูกทอดทิ้ง ซึ่งกำหนดไว้ในกฎ ที่กล่าวไว้แล้ว และ คือคุณสมบัติที่ผู้หญิงพึงมี ดังนี้

เป็นมนุษย์สุดนิยมเพียงลมปาก	จะได้ยากโหยหิวเพราะชีวหา
แม้พูดดีมีคนเขาเมตตา	จะพูดจาจงพิเคราะห์ให้เหมาะสม

(เรื่องเดียวกัน, หน้า 561)

คำพูดเป็นรากฐานของเกียรติยศและความอับยศอดสู และเป็นเหตุให้เกิดความเกลียดชังหรือความห่างเหิน คำพูดจึงสามารถทำลายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ ตลอดจนอาจก่อให้เกิดศัตรูได้ อาจก่อให้เกิดความเสียหายถึงระดับประเทศและครอบครัวแตกสลาย หรือเกิดความแตกแยกในหมู่ญาติพี่น้องกันได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้หญิงที่มีความเฉลียวฉลาดก็จะระมัดระวังคำพูด เพราะกลัวที่จะมีเหตุการณ์ที่ก่อให้เกิดความอับอายขายหน้าหรือถูกใส่ร้ายป้ายสี

(แนฮุน, ตอนที่ 1 การพูดจาและการปฏิบัติตนเอง)

จะพูดจาสารพัดประหยัดปาก	อย่าพูดมากเติมต่อซึ่งข้อหา
ความสิ่งไรในจิตจงปิดงำ	อย่าควรนำแนะนำออกไปนอกเรือน
	(สุภาวดีสนอนสตรี, หน้า 574)

4.2.2.3 รักเดียวใจเดียว หรือ อิลบุจงซา(一夫從事) :

ว่าด้วยจงรักภักดีต่อสามีผู้เดียว

สังคมไทยและสังคมเกาหลียอมให้ผู้ชายมีภรรยาได้หลายคน แต่ผู้หญิงต้องมีสามีเพียงคนเดียว และชื่อสัตย์จงรักภักดีต่อสามี โดยสุภาวดีสนอนสตรี สอนว่า

จงชื่อต่อภัสดาสามี	จนชีวีศรีสวัสดิ์เจ้าดัดชาย
อย่าให้มีราคะทินทินใจ	อุปไมยเหมือนอนงค์องค์สีดา
	(เรื่องเดียวกัน, หน้า 572)
จะมีคู่ก็ให้รู้ปรนนิบัติ	จงชื่อสัตย์สุจริตจิตถนอม
อย่าคิดร้ายย้ายแยกทำแปลกปลอม	มโนน้อมเสนาหาต่อสามี
	(เรื่องเดียวกัน, หน้า 571)

ในแนฮุน ก็สอนเช่นเดียวกันไว้ว่า

夫有再娶之義 婦無二適之文

สามีแต่งงานใหม่ก็ได้ สำหรับภรรยาไม่มีประวัติการณ์ว่าแต่งงานสองครั้ง

(แนฮุน, ตอนที่ 4 คู่ครอง : สามีภรรยา)

4.2.2.4 แม่ศรีเรือน หรือ เอียนโมยังซอ(賢母良妻) :

ว่าด้วยจัดการงานบ้าน

คุณสมบัตินี้คงไม่ต้องอธิบาย เพราะว่าเป็นคุณสมบัติและหน้าที่ของผู้หญิงโดยตรง ดังตัวอย่าง

การเป็นภรรยาของสุภาพบุรุษ จะไม่ขยันทำงานบ้านงานเรือน ประณีต บิดามารดาและเลี้ยงดูลูกได้อย่างไร ... การเตรียมพิธีเซ่นไหว้ การ ทอผ้า การทำน้ำพริกและเต้าเจี้ยว และการทำอาหารทุกเช้าและเย็น ทั้งหมดนี้เป็นหน้าที่ของแม่บ้าน จึงไม่อาจเกียจคร้าน ด้วยเหตุนี้ ถ้า แม่บ้านขยัน เอาใจใส่ต่อหน้าที่ จะสามารถดูแลครอบครัวได้ ทว่า เกียจคร้าน ก็จะเผชิญกับภาวะความอดอยากและความหนาว และทำ ให้อายุสั้น แต่งงานไม่ได้ จนกระทั่งผู้อื่นมาลบล้างเราจนเสื่อมเสียและเป็น ที่น่าอับอาย

(เกเนี่ยซอ, ตอนที่ 12 ภาระหน้าที่ว่าด้วยการขยันทำงานบ้าน)

ในงานบ้าน การจัดเตรียมอาหารและเสื้อผ้าเป็นงานหลักของสตรีโดยเฉพาะ จึง มีการสอนสตรีให้ทำหน้าที่และมีความสามารถทางด้านการทำอาหารและตัดเสื้อผ้าให้ดี ๆ ดังนี้

หน้าที่ของแม่บ้าน คือการเตรียมเสื้อผ้าและอาหาร ถ้าไม่มี ความสามารถทางด้านการทำอาหารและเสื้อผ้า ผู้อื่นจะถูก ไบราณ ว่า เมื่อแขกมาเยือน เขาดูอาหารที่เลี้ยง เมื่อสามีออกไปข้างนอก คน อื่นมองดูเสื้อผ้า จึงต้องดูแลให้ดี

คนรั่วรอยมีผ้าให้ตัดเสื้อผ้ามากพอสมควร แต่คนยากจนจะขาด แคลน ถ้ามีผ้ามากพอสมควร ก็ตัดเสื้อผ้าให้สวยงามได้ หากผ้าไม่พอ แม้ต้องการทำให้ดี ก็ทำไม่ได้ แต่ถ้าแม่บ้านเป็นคนไม่ฉลาด แม้ว่ามีผ้า หรือมีข้าวของมาก ก็ทำอาหารและตัดเสื้อผ้าได้ไม่ดี ในทางตรงกันข้าม ถ้าแม่บ้านมีความสามารถและมีฝีมือดี จะทำอะไรก็ดูดี จึงพยายามทำ ให้ดี ผู้อื่นจะได้ไม่เยาะเย้ย¹¹

(เรื่องเดียวกัน, ตอนที่ 14 ภาระหน้าที่ว่าด้วยการเตรียมอาหารและเสื้อผ้า)

¹¹ เรื่องเดียวกัน, ตอนที่ 14 ภาระหน้าที่ว่าด้วย

ในสุภาชิตสอนสตรี ก็สอนให้สตรีรู้จักและฝึกการทำงานบ้านงานเรือน ดังนี้

อยู่สถานบ้านช่องนั้นต้องคิด ให้รู้จักการหญิงทุกสิ่งสา
 เมื่อมีผิวพลเรือนเหมือนกันนา จะได้หาเลี้ยงกันจนวันตาย¹²
 (สุภาชิตสอนสตรี, หน้า 562)

นอกจากนั้น ยังแสดงให้เห็นภาพชีวิตประจำวันของผู้หญิงในการปรนนิบัติสามี ตั้งแต่เช้ามีดจนถึงตอนค่ำคืน ดังนี้

ครั้นสิ้นแสงสุริยาอย่าไปไหน	จุดได้ไฟเข้าไปส่องในห้องก่อน
ระวงดููปัดสลัดที่นอน	ทั้งผูกหมอนอย่าให้มีรูลีง
ถ้าแม้ว่าภัสดาเข้าไสยาสน์	จงกราบบาททุกครั้งอย่าพลั้งหลง
เขาเหมื่อยเหน็บเจ็บปวดในทรวงตรง	ช่วยบรรจงนวดพื้นให้บรรเทา
ประพฤติกายสายสมสมรจะนอนหลับ	อย่าก่ิ่งกลับมือไม้ไปป้ายเขา
นอนให้ดีมีสติสิริเรา	อย่าชมเขาอยู่จนแจ้งแสงพยับ
จงรีบพื้นตื่นก่อนภัสดา	น้ำล้างหน้าหาไว้ให้เสร็จสรรพ
จึงหุงข้าวต้มแกงแต่งสำรับ	จัดประดับเทียบทำให้น้ำนวล
ทั้งกระโถนคนที่ซัดสีไว้	ให้ผ่องใสสวยตาดูน่าบัวน
อีกน้ำท่าอย่าให้ผกลงไปกวน	จงใคร่ครวญพิเคราะห์ให้เหมาะการ
แม้รู้ว่าสามีจะไปไหน	แต่ยังไม่ตื่นพราวจากสถาน
ประจงปลุกภัสดาอย่าช้านาน	ให้ลุกขึ้นรับประทานโภชนา
จงระวงนั่งดูอยู่ใกล้ใกล้	เมื่ออะไรมันขาดจะเรียกหา
อย่าให้ต้องร้องตะโกนโพนทนา	จงจุดสำหตั้งใจระไวระวัง
อยู่จนผิวรับประทานอาหารแล้ว	นางน้องแก้วเจ้าจงกินเมื่อภายหลัง
อย่ากินก่อนภัสดาดูน่าซัง	เขาจะรังเกียจใจดูไม่ดี ฯ
ถ้าผิวทำราชการพระผ่านเกล้า	เคยเข้าเฝ้าสู่วังนรังศรี
ทั้งล่วมปัดจัดแจแต่งให้ดี	หมากนุหรี่หาใส่ให้ไปกิน
จุดสำหทำบำเรอเสนอสสนอง	ตามทำนองมิ่งมิตรเป็นนิจสิน

¹² สุภาชิตสอนสตรี, หน้า 562

ปรณนิตินิสถาอาวาราคน

จึงจะภิกษุโภยศปรากฏไป

(เรื่องเดียวกัน, หน้า 572-573)

สำหรับภิกษุณาสอนน้องคำฉันท ก็มึเนื้อหาคำสอนคล้ายคลึงกัน อาจกล่าวได้ว่า คำสอนในภิกษุณาสอนน้องคำฉันท สอนคุณสมบัติของสตรีที่เกี่ยวกับค่านิยมเรื่องแม่ศรีเรือนโดยแท้และรายละเอียดมาก

จากการศึกษาเปรียบเทียบคุณสมบัติของสตรีในอุดมคติระหว่างไทยและเกาหลี สรุปได้ว่าผู้หญิงทั้งสองประเทศในสมัยโบราณ ขณะที่ยังไม่ได้แต่งงานต้องเตรียมเป็นภรรยาที่ดีในอนาคตด้วยการฝึกฝนเกี่ยวกับการบ้านเรือนให้ชำนาญ ต้องฝึกกิริยามารยาทให้เป็นที่สบอารมณ์ของผู้ที่ได้พบเห็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่จะเป็นสามีในภายหน้า และหลังการแต่งงาน ผู้หญิงต้องปรณนิตินิสถามีให้ดีและควบคุมดูแลงานบ้านเป็นอย่างดี

คำสอนส่วนใหญ่เป็นคำสอนเกี่ยวกับหน้าที่และคุณสมบัติในฐานะภรรยา ผู้หญิงที่ไม่แต่งงานไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม เปรียบเสมือนกับสิ่งของที่ไร้คุณค่าดังกล่าวมาแล้ว สังคมถือว่าชีวิตของผู้หญิงนั้น เมื่อแต่งงานและมีบุตรแล้ว จึงจะเรียกว่าสมบูรณ์ ผู้หญิงดำเนินชีวิตอยู่ภายใต้ชื่อว่าเป็นภรรยาของผู้ใดและเป็นมารดาของลูกคนนั้นคนนี้ ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง สถานะของสตรีขึ้นอยู่กับสามี ถ้าสามีมีฐานะมั่งคั่งและได้รับการยกย่องจากสังคม ภรรยาก็จะได้รับการเคารพนับถือจากสังคมพร้อมกับสามี แต่ถ้าเป็นภรรยาของผู้ชายไม่ดี ก็จะถูกรังเกียจและดูถูกจากสังคมเหมือนกับว่าถูกลงโทษพอ ๆ กับสามี ไม่ว่าจะรูปแบบใดก็ตาม

สิ่งที่น่าสังเกต ก็คือ สตรีในอุดมคติของเกาหลีซึ่งเรียกว่า เฮียนโมยังชอน นั้นเน้นคุณสมบัติทั้งในฐานะภรรยาและมารดา โดยกล่าวว่าผู้หญิงต้องปรณนิตินิสถามีและทำงานบ้านเก่งในฐานะแม่เรือน ในขณะที่เดียวกัน เมื่อมีลูกแล้วก็ต้องเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนลูกด้วยคุณงามความดีและความเฉลียวฉลาด ผู้หญิงเกาหลีจึงมีคุณสมบัติของแม่เรือนและมารดาครบถ้วน แต่จากการพิจารณาคำสอนในวรรณกรรมคำสอนสตรีของไทย ไม่มีคำสอนที่มุ่งสอนให้เป็นมารดาที่ดี ไม่ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้หญิงในฐานะมารดา มีแต่คำสอนเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อบิดามารดา สามี และผู้อื่น ไม่มีคำสอนที่เกี่ยวกับการเลี้ยงดูลูก

อีกประการหนึ่ง ก็คือคำสอนเกาหลีมุ่งสอนการปฏิบัติต่อบิดามารดาของสามีมาก แต่ในคำสอนของไทยไม่มี มีแต่การปฏิบัติต่อบิดามารดาของตนเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องมาจากความแตกต่างระหว่างขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยและเกาหลี กล่าวคือ ประเทศไทยมีธรรม

นิยมแต่งลูกเขยเข้าบ้าน ทำให้พ่อแม่ผู้หญิงมีบทบาทในชีวิตคู่ของลูกสาวมาก และบทบาทนั้นได้กำหนดไว้เป็นกฎหมายด้วย¹³ จึงไม่มีคำสอนที่มุ่งสอนหน้าที่ของผู้หญิงในฐานะลูกสะใภ้ ส่วนผู้หญิงเกาหลี แต่งงานแล้วเข้าบ้านสามี จึงต้องปรนนิบัติบิดามารดาของสามีและให้ความสำคัญแก่บิดามารดาของสามีมากกว่าบิดามารดาของตน ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบสภาพของผู้หญิงไทยและเกาหลี โดยเฉพาะผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว การปฏิบัติต่อสามีและหน้าที่ของแม่เรือนนั้นไม่แตกต่างกัน แต่ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวนั้น ผู้หญิงไทยมีสภาพในครอบครัวสูงกว่าและมีอิสระมากกว่า

จากการศึกษาภาพลักษณ์ของสตรีที่ดีและคุณสมบัติที่สตรีที่ดีพึงมีในวรรณกรรม คำสอนสตรีแล้ว จะสรุปได้ว่า ทั้งชีวิตของผู้หญิงการแต่งงานเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด ผู้หญิงต้องผ่านการแต่งงาน จึงจะมีชีวิตที่สมบูรณ์และได้รับการยอมรับจากสังคมว่าเป็นผู้หญิงที่มีคุณค่า ดังนั้นคุณสมบัติของสตรีที่ปรากฏในวรรณกรรมคำสอนสตรี คือคุณสมบัติของภรรยาที่ดี หรือไม่ก็การเตรียมตัวเองเป็นภรรยาที่ดีในอนาคตทั้งนั้น ค่านิยมเกี่ยวกับสถานะของสตรีที่ว่า ชีวิตและสถานะของผู้หญิงขึ้นอยู่กับสามีนั้น ทั้งสังคมไทยและสังคมเกาหลียึดถือไว้เหมือนกัน จึงกล่าวได้ว่า แม้จะมีการเน้นบทบาทของสตรีแต่ละบทบาทต่างกันเล็กน้อย หรือการแสดงออกทางกระทำที่ไม่เหมือนกัน เนื่องจากความแตกต่างทางด้านภูมิหลังของสังคมและวัฒนธรรม ความคาดหวังของสังคมทั้งสองประเทศที่มีต่อสตรี ก็เหมือนกัน คือผู้หญิงต้องรักษานวลสงวนตัวและรักษาพรหมจรรย์จนถึงวันแต่งงาน หลังจากแต่งงานแล้ว จะต้องจงรักภักดีต่อสามีผู้เดียวและปรนนิบัติสามีให้ได้รับผิดชอบการดูแลงานบ้านงานเรือน เลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนบุตร รู้จักกตัญญูต่อบิดามารดาและระมัดระวังกิริยามารยาท เป็นต้น

¹³ ดูรายละเอียดใน ปรีชา ช่างขวัญยืน, *สตรีในคัมภีร์ตะวันออก*, หน้า 202 - 215.